

JESS WALTER

auteur van de bestseller *Schitterende ruïnes*

DE NIETIGE MILJOENEN

'Briljant ... Dit kon weleens Walters beste werk
tot nu toe zijn.' – PUBLISHERS WEEKLY

roman

JESS WALTER

De nietige miljoenen

Uit het Engels vertaald door Paul Bruijn en Nicolette Hoekmeijer

Voor mijn vader, Bruce, en mijn broer, Ralph

**E. GURLEY
FLYNN'S
1909**

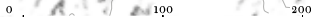
I.W.W. FUNDRAISING

**NORTHWEST
SPOKANE, SEATTLE, AND THE
COEUR D'ALENE MINING REGION**

SCALE OF MILES

Map Copyright SPRINGER CARTOGRAPHICS
New Jersey, USA. MMXX

WATERBURY, 1909

De duisternis viel over die stad alsof er een kaars werd gedoofd. Dat was de voornaamste klacht van mijn vrouw over Spokane nadat ik er twee jaar als agent had gewerkt, die ‘drastische duisternis’ van de herfst, zoals Rebecca het noemde. We kwamen uit Sioux City, wat zij nog altijd als thuis beschouwde, en waar het werk voor een politieman wel wat makkelijker was geweest. Ik had Spokane gezien in een advertentie voor landontginning, maar het land dat ik kocht bleek een stuk basalt aan de rand van een klif, dat onmogelijk viel te bebouwen, dus huurden we een flat van vier kamers in een bakstenen gebouw op de noordelijke oever van de rivier, en begon ik bij dat rouwdouwerspolitiekorps. Het waren zware jaren, ’08 en ’09, alles aan Spokane was zwaar; Rebecca’s woord *drastisch* was in die zin goed getroffen. Steile heuvels, diepe ravijnen, koude winters, hete zomers, en de donkere herfstavonden die haar zo weemoedig stemden, dagen waarop het om vijf uur ’s middags al middernacht leek te zijn.

Op een van die avonden nam commissaris Sullivan me apart. Een inbreker had het voorzien op de dure huizen in Cannon Hill, en Sullivan wilde betrouwbare, nuchtere agenten op de zaak zetten. Als de burgemeester ergens een schurfthekel aan had, dan was het aan iemand die door erkerramen gluurde en kandelaars jatte uit de dure victoriaanse huizen op de heuvel, en hij herinnerde Sullivan eraan dat hij de commissaris van politie was en het dus zijn taak was om te zorgen dat de vermogende echtgenotes van de mijnbouw-miljonairs zich veilig voelden. Sullivan gaf mij en twee andere agenten opdracht in dat deel van South Hill te patrouilleren om zijn meesterinbreker te pakken.

Het was het landlopersseizoen. ‘Dus het enige wat je mist is de zwerversoogst’, zei commissaris Sullivan. Ik vond het wel best, ik gaf sowieso de voorkeur aan echt politiewerk boven het eindeloze kat-en-muisspel met die zwervers.

Sullivan blies deze South Hill-insluiper op tot de proporties van een achterbakse, duivelse demon. Een van de zilverbaronnen had bedreigd er iemand van Pinkerton bij te halen, en niets stak Sullivan meer dan wanneer er een privédetective werd ingeschakeld. Er waren zes detectivebureaus in Spokane, drie die landelijk opereerden – Pinkerton, Thiel en Allied – en drie plaatselijke professionele knokploegen waar de mijnbouwbedrijven gebruik van maakten om de vakbond klein te krijgen. De landelijke detectives beschouwden ons, de plaatselijke politie, als niet meer dan een stel dommekrachten, prima om achter zwervers en hoeren aan te rennen, maar om misdaden op te lossen had je er net zo weinig aan als aan een blinde boerderijhond. Ik vond die observatie niet geheel onterecht, en had me meer dan eens beklagd over de luiheid en het gebrek aan integriteit van de oude, onbehouwen agenten. Ik had zelfs met de gedachte gespeeld zo’n detectivebureau aan te schrijven.

Als ik bij de politie bleef, dan was het om John Sullivan, want ik had echt bewondering voor die man. Sully was eerlijk en innemend, overgekomen uit het Ierse County Kerry, één meter negentig en honderd kilo, waarvan minstens een paar pond borstelsnor. Hij had zich vlak na de Grote Brand van ’89 aangesloten bij het korps, tegelijk met bruten als Shannon en Clegg, en als je hen mocht geloven hadden zij met z’n drietjes eigenhandig de laatste indianen verdreven en het hele pioniersstadje in het gareel gekregen.

Maar in tegenstelling tot die anderen was Sullivan meer dan alleen een bruto. Hij was ook moedig. Snugger. In ’01 hadden twee overvallers zich geposteerd aan de noordkant van Howard Bridge, en als boemannen uit een sprookje overvielen ze elke wagen die over de brug kwam. Toen Sullivan hen wilde arresteren, trok een van de mannen een pistool en legde er een paar om voordat Big John het

wapen uit zijn hand kon slaan. Terwijl Sully de overvallers de volle laag gaf, voelde hij ineens dat zijn laars vol bloed liep. De boeman had hem in zijn been geschoten, net onder de lies. Hij zeulde de twee boeven mee naar de gevangenis, reed daarna op zijn paard naar het ziekenhuis, waar hij ogenblikkelijk werd geopereerd, leerde een verpleegster kennen die half zo oud was als hij en trouwde met haar.

Wie zou er nou niet voor zo iemand willen werken?

Sully had nog weleens weemoed naar die ruige tijd, maar één ding stond voor hem als een paal boven water: het oude plaatsje Klondike was uitgegroeid tot een heuse stad, waarin geen ruimte meer was voor een bruuut als Clegg, voor wie het werk er voornamelijk uit bestond zwervers en hoeren onder druk te zetten om hem te betalen voor bescherming, en hij was niet te beroerd om zelf een meisje te nemen als ze geld tekortkwam. ‘Ach ja, die jongens van toen hebben hun langste tijd gehad’, zei Sullivan toen ik mopperde dat Clegg drank uit de bewijskamer haalde.

Hij wilde dat agenten zoals Hage en Roff en ik hogerop kwamen, omdat we slim en integer waren, neem ik aan, maar ook omdat het ons niet boeide dat Bill Shannon een biervat door een raam kon gooien, of dat Hub Clegg ooit met een politiepaard door een brandende kroeg was gereden om een meisje van plezier te redden op wie hij een oogje had.

Daarom zette hij ons drieën op de Cannon Hill-inbreker. Maar drie man was een behoorlijke aderlating tijdens het landlopersseizoen, wanneer het in het oostelijk deel van de stad wemelde van de dagloners en er overal vakbondsmensen opdoken om de koppelbazen van Stevens Street het leven zuur te maken. Ik kon me wel vinden in hun strijd, want die koppelbazen waren corrupt als de hel en troggelden mensen die toch al geen rooie cent hadden, een dollar af voor onbetrouwbare tips over klussen. Maar de iww, de Industrial Workers of the World, protesteerde door de steden te overspoelen met stinkende mensenmenigten van elders, en in hun kielzog volgden de meisjes van plezier, de opiumjongens en de goklustigen, de mystici, de helderzienden en de zakkenrollers, een zwerm slechtheid die

neerdaalde over de rosse buurt, als eendagsvliegen boven een smerige rivier.

‘Zorg dat jullie die insluiper snel te pakken krijgen, mannen,’ zei Sullivan, ‘want jullie wapenstokken zijn hard nodig aan de andere kant.’

Zodoende waagden Hage en Roff en ik ons in die donkere, koude avond. We namen een leeg trammetje naar South Hill en stapten uit bij de eerste halte. We droegen burgerkleden met een overjas, en een bontmuts voor de warmte én om te voorkomen dat mijn kale kop het licht van de straatlantaarns weerkaatste. Het plan was dat Hage de dwarsstraatjes voor zijn rekening nam, terwijl ik door de straat ervoor liep en Roff door de straat erachter. Zo zouden we stuk voor stuk de huizenblokken afwerken, te beginnen bij Seventh Street, en dan steeds wat hoger de heuvel op. De rook uit de schoorstenen hing als een lage deken boven de straten en de straatlantaarns wierpen langgerekte, griezelige schaduwen. Tijdens het lopen tuurde ik door kierende gordijnen naar binnen in schitterende huizen met een gouden gloed van haardvuur en kaarslicht, en ik miste mijn eigen haardvuur, Rebecca en de kinderen, en het was zo koud dat ik betwijfelde of onze dief die nacht te voet zou zijn.

Na Seventh troffen Hage en ik elkaar op Adams, aan het begin van het dwarsstraatje, waar Roff stil was blijven staan om op de knoestige wortel van een esdoorn te pissen.

‘Het zint me niks,’ zei Hage.

‘Dat Roff tegen bomen pist?’

‘Dat ook niet, nee, maar ik bedoel deze heuvel op gaan in de hoop een of andere meesterinbreker op heterdaad te betrappen.’

‘Nou ja, als we beneden met Clegg zwervers gaan oppakken, vinden we hem zeker niet.’

‘Wel als hij ook een zwerver is.’

‘Chic werk voor een zwerver.’

‘Da’s waar.’

Roff was klaar met pissen. We liepen naar het volgende blok en splitsten op bij Ninth, waar ik me vergaapte aan de grote huizen

met veranda's met zuilen, en even bleef staan om mijn pijp op te steken. Op dat moment vroeg ik me af of Rebecca ooit anders over Spokane zou gaan denken als ik erin zou slagen het armoedige appartement te verruilen voor een van deze statige huizen op de heuvel.

Niet erg waarschijnlijk met het salaris van een agent; commissaris Sullivan woonde zelf ook in een van de flats. Hoe dan ook, ik vreesde dat zelfs zo'n statig huis mijn vrouw niet gelukkig zou kunnen maken. Niet meer. Niet hier. Wat was dat toch met die steile, door water ingesloten steden in het westen – Seattle, Spokane, San Francisco? Ik was in alle drie geweest, en in alle drie stroomde het geld heuvelopwaarts. Het deed me denken aan iets wat ik ooit over de Oriënt had gehoord, dat het water daar in omgekeerde richting wegliep. Wie wilde nou ergens wonen waar het water achteruitvloeide en het geld naar boven stroomde? Steden die zich eigenlijk geen stad mochten noemen, die zich uitstrekten over eilanden en baaien en kliffen en canyons en watervallen.

Ik zakte verder weg in deze somberte en dacht weer aan Rebecca's woord, 'drastisch', toen Roff ineens opdoemde uit het donker.

'Heb je wat?' vroeg ik? 'Of...'

Ik zou niet kunnen zeggen wat er eerder was: de knal, mijn kreet 'Stop' of de flits, of het besef dat het Roff niet was. Dat laatste leed geen twijfel, want ik klapte dubbel en drukte mijn handen tegen mijn brandende, blootliggende ingewanden. Er was nog een andere volgorde die logisch leek (niet Roff, 'Stop', flits, knal, dubbelgeslagen, brandende ingewanden), maar ik kwam er niet goed uit.

De man die niet Roff was rende weg, zijn lange zwarte jas fladderde, zijn schoenen tikten op de kasseien, en ik moest denken aan Sullivan die in zijn been was geschoten maar toch zijn mannetje had ingerekend, en ik wist mijn revolver te pakken en haalde vier keer de trekker over, maar ik schoot in het wilde weg en de man dook tussen twee huizen door een steegje in.

Ik zat dubbelgeklapt en vooroverhangend op mijn knieën in het grind, mijn buik een groot gat, en tot mijn schande schreeuwde ik het uit.

Hage was als eerste bij me, hij zei keer op keer mijn naam: ‘Alfred, Alfred, Alfred.’

‘Hij heeft me neergeschoten!’ Wat een diepe teleurstelling, mijn gebrek aan fantasie. Als ik bedenk wat een mens allemaal zou kunnen zeggen. Shakespeare of de Grieken of zelfs de Bijbel. Klinkende laatste woorden. Maar ik wist niets beters dan: ‘Hij heeft me neergeschoten.’

‘Ik weet het, Alfred’, zei Hage. ‘Het is vreselijk.’

Hage stak zijn hand onder mijn jas, voelde aan mijn rug. ‘Roff!’ riep hij. Aan zijn stem kon ik horen dat er geen uitgangswond was. De kogel zat er nog in. Ze zouden hem eruit moeten halen.

Ik had van de oude agenten gehoord dat een dodelijke wond niet zo heel erg pijn deed, maar dat was, net als alles uit de grote bek van die bruten, een sprookje – recht praten wat krom is, een vuile leugen.

‘Roff!’ schreeuwde Hage. ‘Waterbury is neergeschoten!’

‘Hoe kunnen ze dat weten?’ zei ik.

‘Wat?’

‘Hoe kunnen zij weten hoe een dodelijke wond voelt?’ Zelfs in mijn eigen oren klonken de woorden vervormd, alsof ik onder water praatte. Ook mijn gedachten liepen in elkaar over: bij een buikschot kon het uren, dagen duren, maar de uitkomst was altijd hetzelfde: helse pijn en...

Allerlei gedachten verdrongen zich: Had ik die avond nog gegeten? Zou dat mijn laatste maal ooit worden? Wie moest het aan Rebecca vertellen? Zou ze dit overhemd verstellen? Misschien kon ze mijn kleren verkopen om aan wat extra geld te komen. Ik voelde of de kogel door mijn jas heen was gegaan.

‘Jas is nog prima’, zei ik, maar mijn stem klonk heel ver weg.

‘Roff!’ schreeuwde Hage nog een keer. ‘Hij heeft Alfred neergeschoten!’

‘Help me te gaan liggen’, zei ik, en Hage deed wat ik hem vroeg.

‘Roff!’ schreeuwde Hage weer.

‘Rebecca’, zei ik, maar het waren luchtbelletjes in het water. Ik wilde haar op het hart drukken dat... wat? Ik kon niet nadenken.

‘Rebecca’, zei ik nogmaals, maar nu duidelijker. En zelfs als ik Shakespeare en de Bijbel uit mijn hoofd had gekend, had ik op het einde waarschijnlijk toch niets anders willen zeggen, *Rebecca* lag op mijn lippen, *Rebecca, Rebecca*, keer op keer, in het donker.

DEEL I

... we houden het meest van wat we willen hebben maar niet kunnen krijgen; dus trekken we verder en verder naar het westen.

– BRIAN DOYLE, *The Plover*

1

Ze werden wakker op een honkbalveld – zwervers, landlopers, hobo's, schooiers. Een stuk of twintig, liggend op strozakken en dekens, op een smal stuk land aan de rivier, net onder de armste buurt van de stad, voorbij de kroegen, de leerlooiers, de tenten en de geïmproviseerde hutjes die als de tong van een bloedhond boven de rivier hingen, de Spokane. Nu het seizoenswerk voorbij was, stroomden ze toe uit mijnen, boerderijen en houtvesterskampen, vulden alle goedkope hotelletjes en pensionnetjes, sliepen in parken en steegjes en de tenten van rondtrekkende predikanten en, zoals ook deze nacht, op dit verlaten honkbalveld – het hele binnenveld bezaaid met landlopers, zwervers, daklozen, Amerikanen.

De zon piepte net boven de bergen uit toen Rye Dolan rechtop ging zitten, halverwege de lijn van het eerste honk. Hij keek over het veld vol slapende bobbels, met zijn oudere broer, Gig, opgekruld naast zich, een eindje van de werpheuvel.

Rye draaide zich om zodat hij de zon kon zien opkomen boven de Selkirk Mountains – met daarin een rokerige rode jaap waar iemand brand had gesticht in de hoop te worden ingehuurd als blusser. Vorig jaar zou Rye er wat voor hebben gegeven om het vuur te lijf te gaan, maar Gig had zich aangesloten bij de IWW, de vakbond die de strijd aanbod met de corrupte koppelbazen die een dollar vroegen voor een tip over een klus.

Als hij zijn oudere broer niet in de gaten hield, kon diezelfde dollar hem behoorlijk in de problemen brengen. Zoals gisteravond.

Met zijn loon op zak ging Gig Dolan het liefst van Dutch Jake's naar Jimmy Durkin's, totdat alles op was. En hoewel de zorg voor

Rye hem het laatste half jaar enigszins had getemd, waren ze net drie weken uit elkaar geweest – Rye voor een late oogst in de buurt van Rockford, Gig in een sjouwploeg van een houthakkerskamp in Springdale. Na de laan uit te zijn gestuurd vanwege vakbondsacties, was Gig teruggekeerd om zich met zijn dagloners-kameraden te bezatten en om wat losse klussen te doen in de vaudevilletheaters in de stad, waar hij, te midden van alle freaks en jongleurs, vari  t  theaters en revuemeisjes, een actrice had ontmoet, Ursula genaamd. Rye was nog geen uur terug in Spokane of zijn broer liet hem een krantenartikel zien over haar show. ‘Het ging als volgt’, zei Gig.

‘Ik was vorige week in het Comique Theatre om hout te brengen voor de timmerman, toen er ineens een roodharig visioen uit de kleedkamer kwam en zei: “Zo, wie ben jij?”, waarop ik zei: “Nou, de held natuurlijk”, waarop zij weer zei: “Dan krijg jij zeker het meisje?” en ik zei: “Elke avond. Op zaterdag wel twee keer.” En toen zei zij: “Nou, daar zal het tweede optreden wel onder lijden.” Ik beantwoordde haar glimlach en zei: “O, dat valt reuze mee. Het duurt langer, maar wat er ontbreekt aan vuur wordt goedgeemaakt door intimiteit.”

Ze werd Ursula the Great genoemd en in de recensie in *The Spokesman* werd ze omschreven als ‘een spektakel van onfatsoen’, en er werd melding gemaakt van ‘vier acts, de ene nog verdorvenere dan de andere.’ Gig wist Rye over te halen het geld uit hun sok te gebruiken voor een bezoek aan het badhuis – de oudste broer nam het hete bad van de man op vrijersvoeten, Rye nam genoeg met het warme water erna – en ze lieten zich knippen en scheren, al was dat bij Rye met zijn gladde wangen nauwelijks nodig, en in plaats van hun kleren te laten stomen boven een kookpot, betaalden ze voor een heuse wasbeurt in de Chinese buurt.

Ze waren helemaal het heertje toen ze plaatsnamen op hun vijftigcentstoelen en genoten van licht verdorven acts – blinde accordeonspeler, jongleur uit Beieren, worstelwedstrijden tussen mannen zonder armen en mannen zonder benen (altijd inzetten op de benen) – totdat uiteindelijk het doek opging voor de finale, verdorven

act nummer vier. De zwoele podiumlampen toonden de bron van Gigs verliefdheid en Rye vroeg zich af welke benepen recensent een woord als ‘verdorven’ zou bedenken bij de aanblik van de schoonheid met de vlammeende haardos die het verlichte podium betrad, met achter haar een grote ijzeren kooi...

En in die kooi zat een volwassen poema! De grote kat liep grommend heen en weer terwijl de band een opgewekt dansdeuntje speelde; hij sloop achter Ursula aan, die om de kooi heen danste terwijl ze een paar nummers zong en een voor een haar kleren uittrok totdat ze alleen nog haar korset en haar kousen aanhad. Ze gooide haar lange benen steeds hoger de lucht in, drukte uiteindelijk haar rug tegen de kooi, waarna ineens alles zwart werd en er een spot aanflopte en de hele zaal de adem inhield op het moment dat Ursula de deur van de kooi opende en de grote kat zijn kop liet zakken, siste en blies. De onverschrokken Ursula stapte naar binnen alsof ze een pakje boter uit de provisiekast wilde pakken, deed de deur weer achter zich dicht en bracht het beest een serenade, haalde een onwaarschijnlijk hoge noot op het moment dat ze haar korset openrukte en o! een glimp van naakte huid, smalle taille en bleke rug, de furie van de poema die naar haar blote borsten wilde springen – maar dat zag Rye alleen in zijn fantasie, aangezien Ursula zich de andere kant op had gedraaid – en dat was het moment waarop Ursula haar korset naar de kat slingerde, die dát aan stukken reet in plaats van haar lichte huid, waarna zij, onder luid gejoel en gefluit, een zijden peignoir achter uit de kooi pakte, die aantrok en de ceintuur vastmaakte, en vervolgens stapte Ursula the Great, nog altijd het gebrul van kat en publiek overstemmend met haar zangstem, in al haar ongeschonden pracht de kooi uit.

Rye moest toegeven: die Ursula was niet niks. Vergeleken met haar leek de blinde accordeonspeler... een blinde accordeonspeler. Na afloop scharrelde Rye nog wat tussen de stoelen op zoek naar achtergelaten etenswaren, maar Gig was helemaal van de kaart, en als Gig van de kaart was, door een gebeurtenis of door een vrouw, dan was er geen land met hem te bezeilen. Hij trok Rye mee het warme theater uit, door een steegje naar de artiesteningang.

Daar stond een stevige portier, en al waren de broers gladgescho- ren en droegen ze een schoon overhemd, hij was echt niet van plan die afgetrapte laarzen toegang te verlenen tot de ster van de show. Gig smeekte, maar de portier lichtte toe: Ursula was bezig, en voor 25 cent wilde hij wel vertellen waarmee, en voor nog eens 25 cent wilde hij ook wel vertellen met wie: een rijke mijnheer, Lemuel Brand. De Dolans waren vaak genoeg belazerd bij een project van Lem Brand om te weten dat Gig nog zo knap en innemend mocht zijn, maar dat een armoedzaaier als hij geen enkele partij vormde voor een bemiddeld man als Brand, en dus liepen ze alweer terug door het steegje, terwijl Rye zei: 'Ik hoop dat de poema volgende keer wint', toen er ineens vanuit de deuropening een kreet klonk – 'Gregory!' – en Ursula, nog altijd in peignoir, opdook in het flakerende licht van de gaslamp. 'Gregory', riep ze nog een keer, alsof hij haar de eerste keer niet had gehoord, en Gig holde door het steegje naar haar toe. Hij luisterde terwijl Miss Great alles uitlegde en hij stak zijn handen in zijn zak bij het aanhoren van het slechte nieuws, Ursula legde een hand tegen zijn borst, Gig knikte, draaide zich om en liep weg van de deur, terug naar Rye aan de andere kant van het steegje. Ze keek hem na, met een hand op haar hart, maar Gig weigerde haar de voldoening te gunnen dat hij nog een keer achteromkeek.

'En?'

'Ze zweert dat ze niet het bed met hem zal delen,' zei Gig, 'maar hij is de eigenaar van het theater, dus...'

En omdat er verder niets te zeggen viel, keerden ze terug naar de straat, op zoek naar balsem voor Gigs gewonde ziel.

Tweehonderdvijftig kroegen in Spokane en de vorige nacht waren ze allemaal even bruisend geweest, als pannen water die bijna aan de kook kwamen, overal op straat agenten op zoek naar dronkenlappen die ze te grazen konden nemen, de rosse buurt afgeladen vol aan het einde van de oogst, met de houtkapperskampen gesloten en met de aangekondigde bijeenkomst van de vakbond, de hele stad zinderend als een door de wind aangewakkerd vuur. Een week terug was er een spreker van de vakbond opgepakt en in de

krant van de Industrial Workers waren alle dagloners opgeroepen om naar Spokane te komen, voor de 'Avond van het vrije woord', en de zwervers waren als rijpe appels van karren en goederenwagens gerold: sloebbers uit Chicago, Denver, Seattle – blanken, zwarten, indianen, Chinezen, Kozakken, Ieren, Italianen, Finnen. Stoelen en barkrukken zuchtten onder het gewicht, Rye verwonderde zich over het eindeloze geouwehoer in het Chinees-Russisch-Vlaams-Servisch-Salish-Spaans.

De Dolans liepen een paar van Gigs vakbondsvrienden tegen het lijf, die uit het grote iww-gebouw op Front Street kwamen – de praatgrage James Walsh, die vanuit Chicago naar Spokane was gestuurd om de actie te leiden, en Frank Little, een zeer gedreven man uit Oklahoma, die Walsh introduceerde als 'half indiaan, half ellende'.

Rye vond het maar niks dat Gig met die vakbondstypes optrok; hij vond hun revolutionaire praat deels onzin en deels gevaarlijk en hij wist nooit precies wat wat was. Hij kon ze niet bijhouden met alle drank en alle grappen en alle verhalen over loonslaven, en dat iedereen gelijk was; hij zat veel liever in het rustige pension van mevrouw Ricci, aan de andere kant van de rivier in Little Italy. Warme soep, een hard bed en vroeg uit de veren om de meeste kans te maken op een goede klus.

Maar gisteravond had Rye, uit medeleven met Gig en zijn gebroken hart, zich op sleeptouw laten nemen door de vakbondsmannen, die hem de grote bierhal van Jimmy Durkin's binnen hadden gesmokkeld, waar hij onder een bord had gestaan met de tekst: *Als je kinderen schoenen nodig hebben, koop dan geen drank*. Ze toostten op Ryes afgedragen laarzen en vertelden sterke verhalen over woekeraars en voormannen, en al snel stond Rye te knikken, te lachen en mee te zingen.

Als de wereld op zijn kop staat is het nogal wat om iemand te horen zeggen dat dat niet zo hóéft te zijn – dat iedereen genoeg betaald zou kunnen krijgen voor eten en een dak boven zijn hoofd. Na twee bier voelde Rye zich hoopvol gestemd. James Walsh was een musicus en een mijnwerker die ooit twintig rabauwen had opgetrommeld, ze in het rood had gestoken en ze op veewagens door het land

had gereden om de boel op te schudden bij de rww-conventie in Chicago, in 1906. Onderweg hadden ze gezongen in werkkampen. Hij noemde het de overall-brigade, en zei dat die bedoeld was om ‘de dandy’s met hun dure pakken en hun brillen, die zich over amendementen en artikelen buigen, er goddomme aan te helpen herinneren dat dit over de rechten van echte mensen gaat’. Die avond in Durkin’s boorde hij al zijn charmes aan, noemde Rye ‘jongen’ en Gig ‘de geachte senator Dolan’, gaf het ene na het andere rondje, totdat Rye voor het eerst van zijn leven dronken was en met zijn armen om de schouders van de vakbondsmannen mee stond te schreeuwen met de tekst in Frank Littles rww-liedboek:

Oh, why don’t you work like the other men do?

How in hell can I work when there’s no work to do?

Hallelujah, I’m a bum

Hallelujah, bum again...

Toen was het bier op, zoals dat gaat, net als de whiskey en het geld, en alle kroegen gingen dicht, en de vakbondsmannen vertrokken en Gig en Rye bleven samen achter, inmiddels behoorlijk op stoom, en ze ontweken de landloperpatrouilles en uitten luidkeels hun grieven, zongen een verbitterd lied dat ze van hun vader hadden geleerd: ‘*Een herinnering aan alle jongens, alle jongens die er niet meer zijn – verdwenen!*’ Ze waren te zat om naar mevrouw Ricci te gaan, de weduwe die het pension dreef en die Gigs drankgebruik niet tolereerde, en de oudste broer vertelde de jongste van het overwoekerde honkbalveld en het grote kookvuur op de werpheuvel, al was dat vuur bijna gedoofd toen ze heuvelafwaarts Peaceful Valley in strompelden, en was het hele speelveld al bezaaid met uitgerolde strozakken. Hun eigen spullen lagen nog op de veranda van mevrouw Ricci, dus gingen Rye en Gig op hun jas op het modderige binnenveld liggen, niet omdat het buitenveld niet trok, maar omdat je, als je je liet verleiden door het zachte middenveldgras, wakker zou kunnen worden in de dauw, en voor je het wist kwam de dood je halen.

De dood die je kwam halen. Tja, dat deed hem aan iets denken. Ryan Dolan keek naar de rokerig-rode zon die opklom langs de hemel en dacht terug aan zijn moeder, die altijd zei dat de dood hem zou komen halen als hij zonder jas en schoenen naar buiten ging. Nou, in de tussentijd had hij de dood behoorlijk goed leren kennen en voor zover hij wist maakte de dood zelf wel uit wie hij kwam halen.

Rye gaf zijn broer een por: ‘Hé Gig, laten we kijken of de portier van het Empire ons vijftig cent wil geven om het afval naar de rivier te brengen.’

Gig kwam overeind en gaapte. Hij klopte op zijn zakken, op zoek naar vloeï en tabak, wat hij geen van beide had. ‘Ga jij maar kijken, broertje’, zei hij. ‘Ik ga vandaag naar het vakbondsgebouw.’

Dat was Ryes voornaamste bezwaar tegen Gigs betrokkenheid bij de Industrial Workers of the World, de enige grote vakbond die iedereen als lid accepteerde: Finse houthakkers, zwarte naaisters, indiaanse boerenknechten, zelfs zwervers zoals zij. Wat had je aan een vakbond die je hielp aan werk te komen als Gig er zoveel tijd in stak dat hij geen tijd had om te werken?

Gregory Dolan had een robuust voorkomen – schouders, kaak, stevige bos bruin haar met daaronder amandelvormige, blauwe ogen. Slim was hij ook, als het over boeken ging, maar niet zozeer als het over werk ging: dat was meer Ryes terrein. Gig had het tot de vierde klas weten te schoppen, drie klassen hoger dan welke Dolan ook, en daarna had hij zelf bijgeleerd. Hij had altijd een boek in zijn plunjebundel zitten en hij las alsof hij vlak voor een examen zat. Rye kon ook lezen, goed genoeg om een loonbriefje te ontcijferen, of een aanplakbiljet voor een kapklus, maar hij zag niet in waarom hij economie zou moeten studeren om voor zestig cent per dag een stuk land om te spitten.

Het andere verschil tussen de broers had te maken met het schone geslacht. Van een afstandje was Rye Dolan groot genoeg om een koppelbaas voor de gek te houden, maar van dichtbij had hij een jongensachtig gezicht, smalle schouders en oren als de handvatten van

een vaas. Maar zelfs dames in een automobiel keken Gig na. Op de hele wereld was er geen zwerver die zoveel gunsten en extraatjes kreeg van variétémeisjes, meisjes van plezier, kroegbazinnen en lichtekooien als zijn lieve grote broer, vermoedde Rye.

‘Ga nou even mee naar het Empire’, zei Rye. ‘Dan gaan we daarna naar de vakbondshal.’

‘Nee, geen zin.’ Gigs glimlach ging over in een gaap. ‘Ik blijf nog even liggen om wat te mijmeren over de menselijke natuur.’

‘Nou, ik ga niet zonder jou’, zei Rye. Zijn hele wereld bevond zich op dat honkbalveld: Gig en Rye Dolan, de laatsten van de familie Dolan uit Whitehall – zus Lace dood op haar zestiende, na in een ziekenhuis in Butte een koude baby te hebben gebaard, broer Danny die vloten bouwde in een houthakkerskamp in Oregon, totdat hij een stam die glibberig was van de regen wilde vastspijkeren, zijn evenwicht verloor en verdronk in een rivier van boomstammen. Dan was er nog hun vader-die-niet-in-de-hemelen-was, de vervloekte oude mijnsjouwer Dan Senior, al zo lang onder de grond dat de broers zich zijn gezicht nauwelijks meer voor de geest konden halen, maar wat ze zich nog wel heel goed konden herinneren waren zijn treurige liedjes en elke vierkante centimeter van de rug van zijn hand.

Hun ma was als laatste gegaan, gestorven aan tbc. Rye, nog als enige kind thuis, hielp haar naar de mis en wist voldoende klussen te vinden voor een avondmaal van raap en pastei. Hij maakte sjaals nat waar zij dan door kon ademen en hij fluisterde haar honderden leugens in het oor, beloofde haar zus in Galway te schrijven en zei dat pa op haar wachtte in de hemel, samen met Lace en Danny, en o ja, Gregory zou binnenkort thuishkomen met een heel lief katholiek meisje... Rye hing zoveel leugens op in die kamer dat hij verbaasd was dat Jezus niet aan hem verscheen om hem op zijn magere donder te geven. Ma stierf een koortsige dood, zonder geld voor een ziekenhuis, ze hoestte klonterig bloed op, kreeg blauwe plekken door er alleen al aan te denken, haar gewrichten waren opgezet van de tumoren, ze kermde en schreeuwde en bad en jammerde, en Rye, moederziel alleen op zijn vijftiende, dacht dat de duivel in haar was gevaren, totdat de priester, die kwam om de arme vrouw de laatste

sacramenten toe te dienen, zei: ‘Zo ziet de dood er gewoon uit, Rye.’ Jezus vergaf het hem en Rye voelde zich verlost toen haar rochelende adem eindelijk stilviel en ze haar kleine, taaie lichaam verliet, waarna de begrafenisondernemer haar afvoerde als vuilnis. Een dag later verpandde Rye de trouwringen van zijn ouders en terwijl de aarde boven het ontbindende lichaam van zijn moeder nog vochtig was, verliet hij als laatste Dolan het plaatsje Whitehall in Montana – op zoek naar zijn broer, Gregory, die hij al jaren niet meer had gezien.

En Rye vond hem, twee weken later, diep in slaap in een bed aan deze kant van Spokane, met een lichtekooi. Hij stapte de kamer in, waar een zwoel-rokerige whiskeylucht hing, en zei: ‘Gig, ma is dood.’ Zijn broer keek hem aan alsof hij dit joch met zijn lange armen nog nooit van zijn leven had gezien. Toen klonk er een geluid alsof alle lucht uit Gigs longen werd geperst, hij draaide zich om en snikte in de weelderige boezem van de vrouw. Rye moest er ook van huilen, de enige tranen die hij in al die tijd vergoot, staand in het bedompte kot waar hij zijn oudere broer zag huilen tussen de borsten van die vrouw. De volgende dag stuurde Gig haar terug naar de hoerenkast waar hij haar vandaan had gehaald, en de broers gingen samen op pad.

Ze waren een heel jaar vrijwel voortdurend onderweg, gunden zich nauwelijks tijd om op adem te komen. Ze liepen soms wel dertig kilometer op een dag, volgden het spoor aan de rustige randen van een stad, sprongen op goederentreinen en maakten zich klein op de dissel tussen postwagons. Gig liet Rye zien hoe hij het liefst reisde – over open vlakten, en dan op platte wagons en houtwagons: ‘vliegen’ noemde hij dat, de wind in zijn gezicht, de zon op zijn armen. Zo vlogen en zwierven ze van klus naar klus, van week naar week, van boerderij naar boerderij, van Washington naar Oregon naar Idaho, totdat ze bij een los-vaste houthakkersploeg kwamen aan de St. Joerivier, waar Gig zich aan een kant van een trekzaag wist te kletsen en Rye water moest scheppen en wiggen in kerven moest slaan om te voorkomen dat de zaag vast sloeg. Maar ook daar moesten ze weer weg, verdrongen door de neven van de voorman. Ze volgden de geruchten naar boerderijen in het binnenland met gespreide oogst,

schoofden graan en plukten bosbessen. Tijdens de Paniek van '07 was er een stormloop geweest op de banken en het was lastig om nog een wagon of een schuur te vinden waar geen zwerver lag. Ze stonden vaak uren in de rij bij koppelbazen, alleen om te horen te krijgen dat er geen werk voor ze was. Ze kropen onder juten zakken op goederenwagons, dronken uit beekjes en aten eekhoornvlees bij grote kookvuren in de landloperskampen, kookten hun kleren uit en sliepen onder de sterrenhemel, probeerden niet ten prooi te vallen aan treinovertrekkers of treinkoppelingen, en hoewel het alles behalve een makkelijk leven was, zou Rye liegen als hij ontkende dat hij het ook wel avontuurlijk vond.

Spokane was de thuisbasis van zo'n vijfduizend dagloners, en de broers trokken hun beste hemd aan en gingen in de rij staan bij een van de dertig bureaus in Stevens Street waar grote uithangborden werk beloofden voor *Sterke mannen! \$1! Werk voor iedereen! Informeer binnen!*

Een zwaar seizoen voor de mannen, maar de leugens floreerden.

Rye deed of hij ouder was, en Gig alsof hij nuchter was, en zo wisten ze een dollar bij elkaar te scharrelen voor het genoegen van een twaalfurige werkdag, terwijl ze maar al te goed wisten dat de koppelbaas na twee weken hun dollar zou delen met de stroman en een andere ploeg zou inhuren in hun plaats (voor een dollar de man); ze werden erdoorheen gedraaid als water in een schoepenrad, zodat niemand voet aan de grond zou krijgen. In de Bunker Hill Mine werden die zomer vijftig baantjes vervuld door drieduizend hongerige sloebbers – drieduizend dollar aan loon dat werd gedeeld met de hoge omes, terwijl de koppelbazen hen ook nog op andere manieren uitmolken, vijftig cent in rekening brachten voor dokterskosten, voor oud brood, voor een strozak. Als de oogst eenmaal binnen was, werden de migranten ineens nutteloze zwervers, die een pak rammel kregen van de beveiligers en de stad uit werden gejaagd.

Dat was de lokroep van de irww, van de Wobbly's, een bijnaam die afkomstig was van een Chinese treinverstekeling die naar de 'Ie-Wobbel-Wobbel' had gevraagd. De organisatie was ontstaan in Chicago, in 1905, en was aangeslagen in Spokane, een stad waar wel

zeven vracht- en passagierstreinen de drukke terminal ten westen van Chicago aandeden, en die zodoende was uitgegroeid tot een soort centraal station voor zwervers. In Spokane tekenden duizend mensen in voor het rode rww-pasje, onder wie Gregory Dolan, die Rye meetroonde naar het centrum van de stad, waar Walsh opriep tot geweldloze actie, tot een vreedzame demonstratie tegen de louche koppelbazen. En als de politie hen wilde oppakken omdat ze voor hun mening uitkwamen, prima: ze zouden de gevangnissen vullen, het rechtssysteem laten vastlopen. In de lente van '09, toen de dagloners weer aan het werk gingen, luwde de actiebereidheid, en Gig en Rye vonden een klus in een appelboomgaard, waar ze genoeg verdienden om ieder twaalf dollar achter te houden voor de weduwe Ricci, zodat ze de winter konden doorbrengen bij haar in Little Italy.

Gig vond het de beste plek ter wereld, Spokane, 'de theater-hoofdstad van het westen', zoals hij altijd zei, waarmee hij de 'actrice-hoofdstad' bedoelde, aangezien elke prostituee of lichtekooi zich in het stadsregister liet opnemen als 'actrice'. En hoewel Rye zijn broers voorliefde voor de losbandige kant van de stad niet deelde, voelde hij er zich inmiddels toch heel thús, zeker nadat mevrouw Ricci de broers haar dichte veranda had verhuurd voor de helft van wat een echt pension zou rekenen, en hun zelfs had aangeboden dat ze de boomgaard achter haar huis mochten kopen, om daar een eigen huis te bouwen. 'Ik wil ook zulke pilaren op onze veranda', zei Rye als ze door een bepaalde buurt liepen, of: 'Wat dacht je van een regenton, Gig?'

Rye zag het wel voor zich dat ze zich voorgoed in Spokane zouden vestigen – zolang ze maar vast werk zouden vinden en Gig het rustig aan zou doen met de drank, zolang ze maar op warme en dronken nachten buiten konden slapen, zolang er maar geen zaag vastsloug of een hooiberg omviel, zolang ze maar niet van een trein zouden vallen, zolang bullebakken ingehuurd door bedrijven of het spoor maar niet hun dood zouden worden. Zolang, zolang, zolang... zolang Gregory en Ryan Dolan maar bleven ademen, op die frisse herfstdag in het jaar onzes Heren negentienhonderdnegen.

Gig was drieëntwintig en Rye bijna zeventien.